

Ten geleide

De gevolgen van ervaringen van oorlogsgeweld voor het psychisch en sociaal welbevinden van (ex)militairen zijn nu ook in Nederland onderwerp van gesprek. In 2004 verscheen er een roman van historicus en psycholoog Eelco Runia, *“Inkomend vuur”* over de psychische problemen van Nederlandse soldaten die in Bosnië betrokken waren bij vredesoperaties. En recentelijk werd het Nederlandse ministerie van Defensie aansprakelijk gesteld voor de psychische problemen van een Dutchbatter die de val van Srebrenica heeft meegemaakt.

Na themanummers over “Trauma en Cultuur” (1996) en “Health, Violence and Human Rights” (2005) wijdt *Medische Antropologie* nu opnieuw aandacht aan de ervaringen van geweld op menselijk gedrag. Dit nummer begint met een beschouwing van Wouter Gomperts over de intrapsychische processen die mensen tot het plegen van grootschalig geweld brengen en Hans Rohlof en Marianne Vysma maken enkele kritische kanttekeningen bij Gomperts’ essay. Lezers van *Medische Antropologie* worden uitgenodigd hun visie op deze problematiek toe te sturen aan de redactie voor een eventuele voortzetting van deze discussie in het volgende nummer.

In de tweede bijdrage levert Tineke Abma vanuit een patiëntenperspectief kritiek op dwangbehandeling en vrijheidsbeperking in de psychiatrie en pleit voor een verbetering van de leefbaarheid en menswaardigheid in psychiatrische instellingen om “dwang en drang” te voorkomen.

Annieke Drogendijk en haar co-auteurs brengen verslag uit van een kwalitatief onderzoek bij 46 Turkse inwoners van Enschede die slachtoffer werden van de vuurwerkramp die daar in mei 2000 plaatsvond. Hun beschouwing complementeert en levert dieper inzicht in de uitkomsten van een eerder uitgevoerd kwantitatief onderzoek. De auteurs leggen een verbinding tussen de psychosociale gevolgen van (de nasleep van) de ramp voor deze mensen en hun positie als migranten in de Nederlandse samenleving.

Sipco Vellenga beschrijft vanuit een markt-mobilisatie perspectief de geschiedenis van de paranormale heel- en geneeswijzen in Nederland vanaf 1850. Hij bestrijdt dat het paranormale denken over gezondheid op gespannen voet staat met moderniteit en benadrukt dat deze traditie volwaardig deel uitmaakt van de West-Europese cultuur.

Pieter van Abshoven, tenslotte, beschrijft zijn ervaringen met ouderen en ouderzorg gedurende zijn vier-jarig verblijf in Roemenië. Het is een aangrijpend relaas dat doet denken aan wat Peter Borscheid in zijn studie *Geschiede des Alters* schreef over ouderen in het Europa van de 16e tot de 18e eeuw. Het is het verhaal van een falende overheid en een machteloze jonge generatie die voor vele ouderen dramatisch uitpakt.

Sinds het symposium (2003) en het themanummer (2004) over patiënten als mede-onderzoekers heeft dit tijdschrift zich voorgenomen extra aandacht te blijven schenken aan de thematiek van het patiëntenperspectief. In dit nummer komt dit tot uiting in het artikel van Abma en in twee lange berichten: een verslag van de tweede studiemiddag over patiëntenperspectief in onderzoek en een overzicht van de vele activiteiten op dit terrein sinds 2000 van de hand van Cees Smit.

Zoals altijd besluit dit nummer met een ruime selectie van besprekingen en signaleringen van boeken op het gebied van de medische antropologie en aanverwante terreinen.

Sjaak van der Geest
Redacteur